logopedickeknihy.cz | 26.4.2024

RECENZE KNIHY

KDYŽ DÍTĚ VIDÍ, CO MÁ SLYŠET

Mgr. Helena Podpěrová
Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené, Holečkova 4, 150 00 Praha 5 - Smíchov
Helena.Podperova@seznam.cz

Mgr. Helena Podpěrová

Čtenářská gramotnost u dětí a její úroveň je na poli dnešní speciální pedagogiky, logopedie, školní a poradenské psychologie poměrně diskutovaným tématem u nás i v zahraničí. Autorky recenzované knihy se oblasti čtenářské gramotnosti a vývoje jazykových schopností u dětí dlouhodobě věnují. Spojením všech jejich výzkumných a praktických odborných zkušeností v této oblasti vznikla publikace *Když dítě vidí, co má slyšet*, jejíž hlavním tématem je málo probádaná problematika čtenářské gramotnosti u dětí se sluchovým postižením (dále jen SP). V knize představují intervenční program pro děti předškolního a mladšího školního věku, jež je specificky zaměřený na rozvoj fonematického uvědomování u dětí se SP. Jak už podtitul knihy napovídá, jedná se o intervenční program, který vznikl jako modifikace Tréninku jazykových schopností dle D. B. Elkonina (Mikulajová, Nováková Schöffelová, Tokárová a Dostálová, 2016) a který se jeví u dětí se SP jako velice efektivní.

Kniha je rozdělena do dvou částí, teoretické a praktické. V teoretické části se autorky věnují vývoji řeči a jeho specifikům u dětí, které jsou prelingválně neslyšící. Zejména zdůrazňují důležitost imitace ve vývoji komunikačních schopností a také strategii modelování, kterou využívají dospělí pro rozvoj schopností a dovedností dítěte v zóně jeho nejbližšího vývoje (Vygotský, 2004). Jsou zde shrnuty poznatky z několika studií fonologických schopností dětí se SP, jež byly provedeny v různých zemích a které dokazují, že je možné do určité míry vybudovat u dětí se SP funkční fonologické schopnosti a fonologické uvědomování. K tomu je ovšem potřebná cílená včasná intervence, do které je zapojeno více modalit – dítě vidí a cítí, co má slyšet. Toto je také princip intervenčního programu prezentovaného v této publikaci.

Následující kapitoly knihy lze označit za praktickou část, v níž autorky vysvětlují metodologická východiska tréninku jazykových schopností dle D. B. Elkonina a uvádějí specifika tréninku jazykových schopností u dětí se SP. Tyto kapitoly považuji z pohledu čtenáře knihy za stěžejní. Jedním z uváděných metodologických východisek je fakt, že děti si okolo pátého roku dokážou v mysli vytvářet schematizované představy objektů, rozlišovat a porovnávat vlastnosti objektů v symbolické rovině a jsou schopné se učit pomocí názorných modelů. Autorky přinášejí model formování fonematického obrazu slova u dětí se SP v předškolním věku, který také nazývají modelem dvojité cesty: první je přímá – fonologická a druhá je nepřímá – pomocí názorných modelů. Spojení obou cest umožňuje dítěti se SP lépe imitovat, dostat artikulaci hlásek a slov pod vědomou kontrolu, zlepšuje se jeho výslovnost, přesnost v identifikaci hlásek ve slovech, stimuluje se i lexikální vývoj, rozvoj gramatické správnosti řeči a řeč se stává srozumitelnější pro slyšící okolí.

Šestá kapitola publikace objasňuje, v čem spočívá modifikace intervenčního programu Tréninku jazykových schopností dle D. B. Elkonina pro děti se SP a jaká jsou specifika práce s těmito dětmi. Autorky zde přinášejí velmi užitečný a praktický vhled do práce s dětmi se SP a sdílejí specifika tréninků dětí se SP. Největší specifickou změnou je podle mého názoru zavedení logopedických razítek do procesu vyčleňování hlásek, kdy dítě se SP vybírá otisk mluvidel, která tuto hlásku artikulují. Autorky považují za hlavní cíl razítek zviditelnění, zpřesnění vlastností hlásky, kterou dítě nemůže zcela přesně slyšet a nepamatuje si zvuk této hlásky. Razítka vytváří názorný záznam (model) zvuků ve slově a slouží i pro jejich kontrolu. Na dalších stránkách autorky podrobně popisují počátek práce s razítky i její vývoj, kdy razítka musela být doplněna upřesňujícími znaky pro určení hlásek ve slově. Vše je zde doplněno obrazovým materiálem a prakticky znázorněno a vysvětleno.

Obsahem sedmé kapitoly je popis specifických úprav některých částí tréninku pro potřeby práce s dětmi se SP. Nachází se zde konkrétní úlohy z původní metodiky, u kterých se postupuje při práci s dětmi se SP jinak. Změny v postupech úloh jsou autorkami podrobně rozebrány a názorně doplněny obrazovým materiálem.

Kazuistiky v osmé kapitole knihy jsou důkazem, že publikovaná intervenční metoda je efektivní při vzdělávání dětí se SP. Autorky kazuistikami dokumentují, jak se při zohlednění všech specifických vývojových podmínek mohou rozvinout schopnosti dětí se SP v oblasti jazyka a gramotnostních dovedností.

V deváté a desáté kapitole knihy autorky shrnují přínosy tréninku pro děti se sluchovým postižením, které je bezesporu veliké. Děti, jež absolvovaly tréninky, si zpravidla dobře osvojují techniku čtení a texty čtou s lepším porozuměním. Při vyšetřeních čtenářských a pisatelských dovedností standardizovanými testy (Matějček, Šturma, Vágnerová a Žlab, 2012; Caravolas, Volín, 2005) pro danou věkovou skupinu dosahují úrovně svých slyšících vrstevníků, nebo je rozdíl oproti vrstevnické skupině menší než u netrénovaných dětí.

Z pohledu speciálního pedagoga působícího v MŠ pro děti se SP a lektora metody

licensed under CC BY-NC

zdravotnickeknihy.cz | 26.4.2024

Tréninku jazykových schopností dle D. B. Elkonina nemohu než doporučit tuto knihu ostatním kolegům a kolegyním z oboru logopedie, speciální pedagogiky, školní a poradenské psychologie. Především oceňuji propojenost teoretických poznatků v úvodních kapitolách knihy (popis jazykově-kognitivních základů pro rozvoj čtení a psaní) s navrženými metodickými postupy, které autorky navrhly a uplatňují je v intervenci u dětí se SP. Velmi mne nadchla názornost celé publikace, praktické rady a doporučení pro práci s touto specifickou skupinou dětí. Tento aspekt knihy podtrhuje CD, jež je součástí knihy a obsahuje videonahrávky, kde je možné vidět praktické ukázky navrženého intervenčního přístupu a konkrétní práci s dětmi se SP.

Autorky publikace *Když dítě vidí, co má slyšet* daly Elkoninově metodě nový rozměr a nový směr uplatnění, který poskytne dětem se SP nové možnosti ve vzdělávání, otevře jim cestu k rozvoji jejich komunikačních schopností, posílí jejich sociální kompetence a zlepší tak společenské uplatnění.

Literatura

NOVÁKOVÁ, Ivana, Miroslava NOVÁKOVÁ SCHÖFFELOVÁ a Marína MIKULAJOVÁ, 2020. *Když dítě vidí, co má slyšet: trénink jazykových schopností dle D. B. Elkonina u dětí se sluchovým postižením*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7603-184-5.